

PIETER WISPELWEY . PAOLO GIACOMETTI
CHOPIN, SJOSTAKOVITSJ, KODÁLY

DESINGEL VRIJDAG 5 FEBRUARI 99
DUO



DESINGEL SEIZOEN 98-99 . **DUO**

zondag 18 oktober 98

Viktoria Mullova . Piotr Anderszewski

Janáček . Bach . Mozart . Stravinsky

vrijdag 5 februari 99

Pieter Wispelwey . Paolo Giacometti

Chopin, Sjostakovitsj, Kodály

vrijdag 23 april 99

Tabea Zimmermann . Thomas Riebl

Leclair, Ligeti, Kurtág

ism. **Conservatorium Antwerpen**
inleiding **Renate Weytjens** . 19.15 uur . Foyer

begin concert **20.00 uur**
pauze **omstreeks 21.00 uur**
einde concert **omstreeks 22.00 uur**

teksten programmaboekje **Renate Weytjens**
coördinatie programmaboekje **deSingel**
druk programmaboekje **Tegendruk**

Pieter Wispelwey cello
Paolo Giacometti piano

Frédéric Chopin (1810-1849)

Sonata in g opus 65 30'
• Allegro moderato
• Scherzo
• Largo
• Finale

Dmitri Sjostakovitsj (1906-1975)

Cello sonata in d opus 40 25'
• Allegro non troppo - Largo
• Allegro
• Largo
• Allegro

pauze

Zoltan Kodály (1882-1967)

voor cello solo, opus 8 35'
• Allegro maestoso
• Adagio (con grand'espressione)
• Allegro molto vivace



FRÉDÉRIC CHOPIN (1810-1849)

Sonata in g opus 65

- *Allegro moderato*
- *Scherzo*
- *Largo*
- *Finale*

Fryderyk Chopin is van Poolse afkomst, maar verbleef het grootste deel van zijn leven in Parijs. Wij kennen hem daarom beter als Frédéric.

Als kind van acht gaf hij al zijn eerste publieke concerten. Toen hij voor het eerst Paganini hoorde spelen - de duivel op de viool - droomde hij ervan dezelfde virtuositeit te ontwikkelen op de piano.

Zijn leven verliep vrij chaotisch: identiteitsproblemen (vervreemd van zijn vaderland), gezondheidsproblemen (tbc), liefdesproblemen (ongelukkige liefde voor George Sand), familiale problemen ... Tijdens de laatste jaren van zijn leven gaf hij nog amper openbare concerten. Hij trachtte van zijn ziekte te herstellen in Mallorca, maar stierf vrij jong, op negenendertigjarige leeftijd. Zijn graf op het Parijse kerkhof Père Lachaise wordt nog steeds druk bezocht.

Het grootste deel van Chopin's muziek bestaat uit pianowerken, eigenlijk te veel om op te noemen: ballades, études, impromptu's, mazurka's, nocturnes, polonaises, preludes, rondo's, scherzo's, sonates, vales, variations, concerti, enz ... Ook schreef hij enkele kamermuziekwerken waaronder een sonate voor cello en piano, op verzoek van de bevriende cellist Auguste Franchomme.

Het werk kan - in zijn geheel - het best getypeerd worden door Chopin's meest karakteristieke kwaliteit: een prachtige, sterk romantische, ornamentele, zingende melodie. Toch ervaren we het werk op bepaalde momenten als zware romantiek. Niet verwonderlijk, want Chopin besteedde er het hele jaar 1845 aan om deze sonate te schrijven en te herschrijven. In een brief aan zijn zus getuigt hij: "Ik schrijf een beetje, en ik streep heel veel door. Talrijke schetsen kunnen dit bewijzen". Hij was toen al erg ziek en bijna aan het einde van zijn leven ... Bovendien had hij al jaren niet meer voor een ander instrument dan de piano gecomponeerd en meestal dan nog composities met een losse structuur. Nu had hij dan plots gekozen voor piano én cello, en dan nog voor de sonatevorm. Daarom dus dat het werk bij momenten niet Chopinachtig klinkt.

Deze sonate is de laatste compositie van Chopin die tijdens zijn leven gepubliceerd werd. Een tijdgenoot typeert het werk als "een wild woud, waar slechts bijwijlen een zonnestraal doorheen schijnt".

Het werk bestaat uit vier delen, die qua tijdsduur erg onevenwichtig geconcepieerd zijn. Het eerste deel, het allegro moderato, is een sonatevorm en duurt met de lengte van ongeveer een kwartier iets langer dan de drie andere delen samen. In het scherzo - allegro con brio - klinkt vooral het wiegende thema in het trio zeer charmant. Het largo is slechts een kort intermezzo in herfstkleuren. De finale tenslotte (allegro) is opgebouwd volgens een rondostructuur, wat wil zeggen met een terugkerend thema, een refrein.

DMITRI SJOSTAKOVITSJ (1906-1975)

Cello sonata in d opus 40

- *Allegro non troppo - Largo*
- *Allegro*
- *Largo*
- *Allegro*

Sjostakovitsj was elf jaar toen in 1917 de Russische revolutie uitbrak. Hij studeerde compositie en piano aan het Conservatorium in Leningrad en Moskou.

In 1926 - Sjostakowitsj was toen eenentwintig - ontstond zijn eerste symfonie, zijn beste werk. Immers, zo zeggen de musicologen, in de eerste jaren durfde Sjostakovitsj nog componeren met een onbelemmerde, schaamteloze uitingsdrang. Zo sloot de componist aanvankelijk aan bij het westers getinte expressionisme. Daarna, vanaf de jaren dertig, verloren Sovjetkunstenaars hun geestelijke vrijheid.

Muziek en kunst in het algemeen moesten vanaf dan sociaal zijn, moesten er zijn voor de massa, mocht geen intellectualisme vertonen. Muziek moest gekenmerkt worden door eenvoudige melodieën, een opgewekt en monumentaal karakter, socialistisch realisme: geen formalisme (dus geen twintigste-eeuwse moeilijke technieken bijvoorbeeld). Kunst moest inspirerend zijn en een sociale of politieke betekenis hebben. Vanaf dan werd Sjostakovitsj' muziek door het regime nu eens aanvaard en geprezen, dan weer gedoodverfd als té formalistisch. Zo schreef de Pravda over zijn opera Lady Macbeth of Minsk, gecomponeerd in een mild modernistische stijl: "Dit is gemodder in plaats van muziek. Vanaf de eerste



minuut is de luisteraar verbluft door een opzettelijk dissonerende, verwarde stroom van klanken. Fragmenten van melodieën, embryo's van frasen verschijnen, alleen om dadelijk weer te verdwijnen in het geraas, geknars en geschreeuw. Kreten nemen de plaats in van zingen. Waar de componist per ongeluk vervalt in een eenvoudige melodie, schrikt hij van zulk een ongeluk en plonst hij weer snel in de verwarring".

Na zulke aanvallen in de Pravda onderwierp Sjostakovitsj zich aan de Sovjet-esthetiek, gebaseerd op de romantische traditie, soms met patriottische thema's.

In 1934 begon Sjostakovitsj met het componeren van de sonate voor cello en piano in re klein, opus 40. Het werk werd gecreëerd op 25 december van dat jaar, maar het werd meermaals door Sjostakovitsj herwerkt. Pas na zijn dood verscheen er een definitieve versie.

De sonate bestaat uit vier delen : allegro non troppo, allegro, largo, allegro.

Het meest markante in dit werk is het gebruik van de herhaalde tonen in de piano op het einde van het tweede deel, bijna als een plagiaat van Prokofiev. Een zeer zangerig thema in de cello - quasi vocaal gedacht - komt voor in deel drie. Het vierde deel begint als een puur pianowerk en eindigt met een veeleisende inbreng van de cellist.



ZOLTAN KODALY (1882-1967)

voor cello solo, opus 8

- *Allegro maestoso*
- *Adagio (con grand'espressione)*
- *Allegro molto vivace*

Wie Kodály zegt, zegt Bartók ; samen bestudeerden ze immers de Hongaarse (later ook de Transsylvaanse en Roemeense) volksmuziek. Niettemin is het merkwaardig dat het gebruik van eenzelfde uitgangspunt - de Hongaarse folklore - tot sterk uiteenlopende resultaten leidde. Het meest gemeenschappelijke element tussen beide componisten is weliswaar de ritmiek ; het element waarin beiden het meest verschillen is de harmonische stijl. Terwijl Bartók's harmonieën vaak erg intellectueel zijn, soms zelfs als harmonisch 'overbelast' worden getypeerd en daardoor een grote dramatische spanning in zich dragen, getuigen Kodály's werken eerder van een eenvoudige harmonie. Die eenvoud siert, terwijl de complexiteit van Bartók fascineert.

Op een verblijf in Parijs na - weliswaar van groot belang omwille van zijn contact met Claude Debussy - verbleef Kodály zijn gehele loopbaan in Boedapest. Vooral opzoekingswerk en het daaruit voortvloeiend onderricht betreffende de herwaardering van de authentieke volksmuziek van zijn land, hielden hem ter plekke.

Het zwaartepunt van Kodály's oeuvre ligt in de vocale muziek : zo werd hij wereldberoemd met *Psalmus Hungaricus*, een compositie voor de vijftigste verjaardag van de vereniging van Buda en Pest, geschreven voor tenorsolo, kinderkoor, gemengd koor, orgel en orkest. Daar-

naast schreef hij ook enkele prachtige instrumentale werken : het duo voor viool en cello (1914), de sonate voor cello solo (1915), een serenade voor strijktrio (1920), twee strijkkwartetten (1908,1917), ...

De cellosonate opus 8 is een compositie voor cello solo waarin het timbre - de klankkleur - van het instrument volledig benut en zelfs uitgebuit wordt. Wellicht omdat Kodály zelf cellist was van vorming kon hij aan dit instrument een ongekennde, universele sonoriteit geven.

De sonate bestaat uit drie delen (allegro maestoso ma appassionato, adagio, allegro molto vivace). De laatste twee lopen in elkaar over. Kodály behandelt de vorm van sonate erg vrij, zodat er veel ruimte overblijft voor een quasi improvisatorische behandeling van het melodisch materiaal. Eigenlijk is de hele sonate gebaseerd op enkele gegevens. Telkens er zo'n gegeven, een themaatje, verschijnt, wordt dat voortdurend gekneet en behandeld: formeel, melodisch, qua tonaliteit-modaliteit of ritmisch. Let wel, strikte, vaste toonaarden zijn er niet, evenmin als strikte maatstreden.

De hoofdtaliteit van het werk is si klein. Daarom werd de cello anders dan gewoonlijk gestemd. In plaats van do-sol-re-la stemt de cellist de twee onderste snaren een halve toon lager: si-fa#-re-la om zo gemakkelijker en mooier in si klein te kunnen spelen (principe van scordatura).

In de cellopartij heeft Kodály zeer veel aantekeningen gemaakt: op de toets, kortbij de kam, tremolo, triller, pizzicato met linkerhand, ... om op die manier de gecul-

tiveerde cello te behandelen als een populair instrument, om de muziek populair, of beter volks te laten klinken.

Pieter Wispelwey

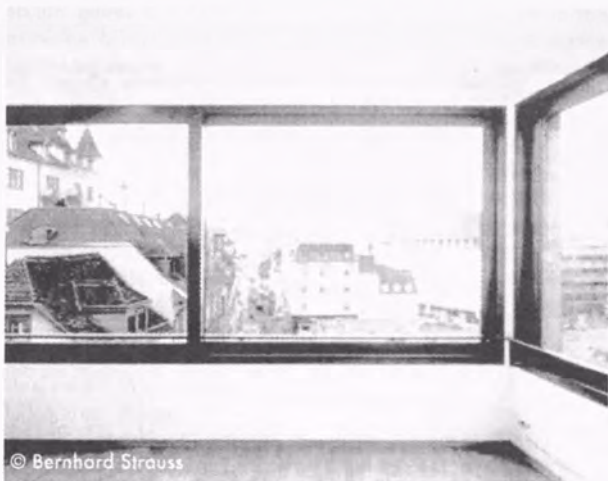
Pieter Wispelwey werd opgeleid door Dicky Boeke en Anner Bijlsma in Amsterdam en studeerde voorts bij Paul Katz in de Verenigde Staten en bij William Pleeth in het Verenigd Koninkrijk. Wispelwey is een van de eersten van een generatie die generalisme en specialisme combineren. Hij speelt zowel op historische als op moderne instrumenten. Zijn repertoire strekt zich uit van werken van J.S. Bach tot Elliot Carter, Kagel, Schnittke en jonge hedendaagse componisten. In 1985 werd hem de Elisabeth Everts Prijs uitgereikt, een prijs die tweejaarlijks wordt toegekend aan de meest belovende Nederlandse musicus. In 1992 kreeg Pieter Wispelwey als eerste cellist de prestigieuze Nederlandse Muziekprijs. Jaarlijks geeft hij integrale uitvoeringen van de cellosuites van Bach, de suites van Britten en de sonates van Beethoven en Brahms, op historische en moderne instrumenten. Het uitgebreide repertoire voor cello en piano voert hij uit met verschillende (forte)pianisten: Robert Levin, Paolo Giacometti. Pieter Wispelwey is een regelmatig terugkerende gast in het Amsterdamse Concertgebouw met het barok, klassiek, romantisch en twintigste-eeuws repertoire. Zijn debuutrecitals in Rome, Milaan, Parijs, Helsinki, Boston, New York, Melbourne, Mexico en Wenen waren uiterst succesvol. In 1995 en in 1996 trad hij op in verscheidene centra in Europa, Azië (Seoel, Hong Kong, Beijing, Shanghai, Jakarta, Singapore) Noord-Amerika en Canada. Met orkesten concerteert Wispelwey regelmatig als solist met werk van Dvóřak, Tsjajkovski, Sjostakovitsj, Elgar, Haydn, Dutilleux, Ibert, Beethoven (triple), Brahms (dubbel) en Schnittke. In 1995 heeft hij onder meer een tournee gemaakt in Australië met de ABC orkesten. Vorig jaar was hij voor het eerst te gast in deSingel met de drie cellosuites van Britten. Zijn cd's zijn alle met veel lof door de internationale pers ontvangen. Verschillende ervan werden onderscheiden met nationale en internationale prijzen. In 1997 werd hij gelauwerd met de Belgische muziekprijs.

Paolo Giacometti


Paolo Giacometti werd weliswaar in Milaan geboren maar kwam reeds tijdens zijn eerste levensjaar met zijn ouders naar Nederland. Hij liep er school en begon op negenjarige leeftijd met pianolessen aan de muziekschool van Hilversum. Hij volgde verscheidene masterclasses onder meer bij György Sebök, Karlheinz Kämmerling, Marie-Françoise Bucquet, Lazar Berman, John Perry en Detlef Kraus. Hij haalde verschillende nationale en internationale prijzen. In 1995 kreeg hij de eerste Prijs van de Postbank Sweelinck wedstrijd en werd hij door het Concertgebouworkest van Amsterdam gevraagd om het tweede pianoconcerto van Brahms uit te voeren. Sindsdien treedt Giacometti regelmatig op in Amsterdam, Italië, Duitsland en Frankrijk. De laatste jaren vormt hij een duo met cellist Pieter Wispelwey.

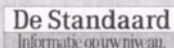
DIENER & DIENER . STADSGEZICHTEN

TENTOONSTELLING VAN 29 JANUARI 99 TOT 7 MAART 99
OPEN VAN DI TOT EN MET ZO VAN 14 UUR TOT 18 UUR
TOEGANG GRATIS



Rondleiding in de tentoonstelling op zaterdag 20 februari
99 om 15 uur . prijs 150 F . rondleiding voor groepen
van maximum 20 personen kan u aanvragen op een datum
naar keuze groeps prijs 2300 F . inlichtingen en reservatie:
bespreekbureau deSingel 03/248.28.28

 Gemeentekrediet
GROEP DE VLA

 De Standaard
Informatie op uw niveau.

 1
RADIO 1

 6
Nationale Loterij

 Knack
VERBLDERT

 AGFA

deSingel wordt betaald door de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de Provincie en
de stad Antwerpen.



deSingel

hoofdingang en bespreekbureau

Desguinlei 25 . 2018 Antwerpen

tel. 03/248.28.28 . fax 03/248.28.00 . www.desingel.be

openingsuren ma-vr 10-19 uur . za 16-19 uur

administratie

Jan Van Rijswijcklaan 155 . 2018 Antwerpen

tel. 03/244.19.20 . fax 03/244.19.59 . info@desingel.be